

АФІЛОФОРОЇДНІ ГРИБИ СТАНИЧНО-ЛУГАНСЬКОГО ВІДДІЛЕННЯ ЛУГАНСЬКОГО ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА

О.В. Ординець¹, О.Ю. Акулов¹, Г.В. Шиян-Глотова²

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна¹

Луганський природний заповідник²

**APHYLLOPHOROID FUNGI OF STANYCHNO-LUHANSKE
BRANCH OF LUHANSK NATURE RESERVE. - Ordynets O.V.,
Akulov O.Yu., Shyian-Hlotova H.V. - Nature Reserves in Ukraine.** - The results of investigation of aphyllorphoroid fungi (Basidiomycota) diversity in Stanychno-Luhanske branch of Luhansk Nature Reserve (Ukraine, Luhansk administrative region, steppe natural zone) are presented. One hundred and forty species of aphyllorphoroid fungi were revealed by us there in 2010. Out of them 127 species are firstly reported for Stanychno-Luhanske branch, as well as for the whole Luhansk Nature Reserve. The records of 17 species are new for Starobilsk cereal-meadow Steppe mycofloristical district and the entire steppe zone of Ukraine, and 15 species are revealed for the first time in Ukraine. Together with 5 species known from research territory before our study, the total list of aphyllorphoroid fungi of Stanychno-Luhanske branch now comprises 145 species. Their complete enumeration and data on substrate preferences are provided.

Луганський природний заповідник є одним з найстаріших в Україні. Його було створено постановою Ради Міністрів УРСР № 568 від 12 листопада 1968 р. Саме з цього часу функціонує одне з чотирьох нині діючих відділень заповідника – Станично-Луганське (далі СЛВ). На території відділення охороняються цінні природні комплекси заплави, а також піщаної тераси лівого берега р. Сіверський Донець. Це відділення заповідника знаходиться у Станично-Луганському районі Луганської області та має площу 498 га

(Кондратюк и др., 1988; Природно-заповідний..., 2008; Биоразнообразие, 2009).

Відповідно до фізико-географічного районування України, територія СЛВ розташована у межах степової зони і входить до складу Старобільської степової області південних відрогів Середньо-Руської височини, Айдарської підобласті, Сіверсько-Донецького району (Физико-географическое..., 1968). Згідно з геоботанічним районуванням, СЛВ знаходиться на території Європейсько-Азіатської степової області, Причорноморської степової провінції, Середньодонської підпровінції, Старобільського округу, Краснолимансько-Станично-Луганського району (Геоботаничне..., 1977). За мікофлористичним районуванням, що використовують у „Флорі грибів України” (Гелюта, 1989), СЛВ розташоване у Старобільському злаково-лучному Степу.

Особливістю степової природної зони є абсолютне домінування трав'янистої рослинності. Натомість лісова рослинність через малосприятливий гідротермічний режим регіону має вкрай обмежене поширення (Физико-географическое..., 1968). Однак через близьке розташування великої водної артерії – р. Сіверський Донець, на території СЛВ домінуючою є саме лісова рослинність. Лісовий масив СЛВ є одним з небагатьох осередків лісової рослинності у степовій зоні України. Цей масив тривалий час охороняється на загальнодержавному рівні й зазнав найменшого впливу господарської діяльності людини. Тому він має надзвичайно важливе значення як полігон для дослідження лісової біоти, що розвивається в умовах степової зони.

Афілофороїдні гриби (далі АГ) є представниками відділу Basidiomycota Bold ex R.T. Moore, які загалом характеризуються гомоголобазидіями та гімнокарпними плодовими тілами з різноманітними типами гіменофору, окрім справжнього пластинчастого (Nordic..., 1997; Stalpers, 1978). Вони є організмами, що асоційовані головним чином із деревними та чагарниковими рослинами. Саме АГ є провідними

руйнівниками деревини в природі, а крім того, виконують низку інших важливих функцій у екосистемах (Акулов та ін., 2003; Yurchenko, 2006; Gilbertoni et al., 2007; Küffer et al., 2008). Попри це, глибокого спеціалізованого дослідження АГ на території СЛВ, як і Луганського природного заповідника в цілому, дотепер не проводилося.

Порівняно з іншими трьома відділеннями заповідника, Станично-Луганське досліджено мікологами найбільш повно. Незважаючи на це, до цього часу на території відділення було виявлено лише 19 видів АГ.

Перші відомості про АГ Станично-Луганського відділення були опубліковані у 1988 р. в роботі Є.М. Кондратюка зі співавторами. Ці автори повідомляли про знахідки 11 видів АГ: *Chondrostereum purpureum*, *Daedalea quercina*, *Fomes fomentarius*, *Inonotus obliquus*, *I. radiatus*, *Laetiporus sulphureus*, *Oxyporus populinus*, *Phellinus igniarius*, *Polyporus squamosus*, *Schizophyllum commune* та *Trametes suaveolens*. Ще один вид було ідентифіковано ними до рівня роду – *Lenzites* sp.¹ (Кондратюк та ін., 1988).

Пізніше М.П. Придюк доповнив список відомих у відділенні АГ ще 7 видами: *Auriscalpium vulgare*, *Coltricia perennis*, *Fistulina hepatica*, *Ganoderma lucidum*, *Stereum hirsutum*, *Thelephora terrestris*, *T. palmata* (Придюк, 2005).

Узагальнені відомості про всі знахідки грибів, що були знайдені до цього часу на території СЛВ, були наведені у монографіях «Биоразнообразие Луганского природного заповедника» та «Грибы заповедников та національних природних парків Лівобережної України» (Биоразнообразие, 2009; Дудка та ін., 2009а, 2009б).

Аналіз літературних даних про видове різноманіття добре досліджених локальних біот АГ степової зони Східної Європи (Змитрович и др., 2008;

¹ Спираючись на дані про місце виявлення зразка та субстрат, що вказували для виду Є.М. Кондратюк та співавтори (1988), а також власні спостереження, маємо припущення, що йшлося про *Lenzites warnieri*.

Малышева, Малышева, 2008; Safonov, 2006) дозволив встановити, що видовий склад АГ Станично-Луганського відділення дотепер залишався вивченим досить слабо. Тому метою нашої роботи стало доповнення та узагальнення відомостей про таксономічне різноманіття та субстратні уподобання АГ Станично-Луганського відділення. Враховуючи усі особливості досліджуваного регіону, ми очікували виявлення у СЛВ досить специфічного спектру видів АГ.

Матеріали і методи

Матеріалами роботи стали зразки АГ, зібрані нами на території СЛВ, а також літературні дані про АГ заповідника (Кондратюк та ін., 1988; Придюк, 2005). Збори зразків АГ було проведено у квітні-травні, а також у другій-третьій декадах жовтня 2010 р. Зборами було охоплено всі лісові формації, наявні у СЛВ – дубові, в'язово-дубові, тополеві, вербові та вільхові ліси заплави, а також штучні соснові насадження піщаної тераси. Детальний опис цих угруповань представлено у роботі Є.М. Кондратюка зі співавторами (1988). Назви рослин, у асоціації з якими було виявлено АГ, наведено відповідно до зведення «Сосудистые растения юго-востока Украины» (Остапко и др., 2010). Автори назв видів рослин представлені у вказаній монографії і тому у даній статті не наводяться.

Камеральну обробку зібраних зразків проводили за загальноприйнятими методиками, що застосовують до АГ (Hjortstam et al., 1988; Ainsworth..., 2008; Ryvarden, Gilbertson, 1993).

Номенклатурну характеристику видів наведено відповідно з базою даних «Index Fungorum» (Index..., 2010), їх систематичне положення – згідно з системою 10-го видання «Словника грибів...» (Ainsworth..., 2008).

Флористичну новизну знахідок перевіряли з залученням анотованого списку АГ України (Akulov et al., 2003) та електронної бази даних „Гриби України” (Андріанова та ін., 2006).

Зібрані зразки зберігаються у мікологічному гербарії кафедри мікології та фітоімунології Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна СХУ (Мус), а також колекції грибів Луганського природного заповідника.

Результати

В результаті проведених досліджень нами було виявлено 140 видів АГ. Серед них 13 видів є такими, що раніше вже було виявлено на території відділення іншими мікологами, а решта 127 видів зареєстровані на території СЛВ вперше.

П'ять видів АГ, що відомі у СЛВ за даними літератури, а саме *Inonotus obliquus*, *I. radiatus*, *Oxyporus populinus*, *Trametes suaveolens* та *Thelephora palmata* не були підтверджені нашими знахідками. З урахуванням цих даних, узагальнюючий список афілофороїдних грибів Станично-Луганського відділення Луганського природного заповідника нараховує 145 видів. Перелік цих видів у систематичному порядку, а також дані про їх субстратну спеціалізацію наведено у таблиці 1.

Серед виявлених нами видів виявилася низка таких, що мають значний рівень флористичної новизни. Зокрема, 17 видів вперше зареєстровано у Старобільському злаково-лучному Степу та в цілому степовій природній зоні України. Цими видами є: *Athelia decipiens*, *Basidioidendron eyrei*, *Ceriporia viridans*, *Fibulomyces mutabilis*, *Granulobasidium vellereum*, *Hyphoderma argillaceum*, *Hyphodontia pallidula*, *Hyphodontia rimosissima*, *Hyphodontia spathulata*, *Laxitextum bicolor*, *Mutatoderma mutatum*, *Peniophora lycii*, *Phanerodontia magnoliae*, *Phellinus populicola*, *Sistotremastrum niveocreameum*, *Tomentella badia* та *T. stuposa*.

Ще 15 видів вперше зареєстровано на території України: *Botryobasidium robustius*, *Cristinia rhenana*, *Eichleriella deglubens*, *Fibulomyces fusoides*, *Hyphodontia erastii*, *Lachnella alboviolascens*, *Maireina maxima*, *Peniophorella pallida*, *Piloderma reticulatum*, *Sistotrema*

porulosum, *Skeletocutis carneogrisea*, *Steccherinum oreophilum*, *Tomentellopsis* cf. *bresadolana*, *Tubulicrinis calothrix* та *Tulasnella tomaculum*.

Таблиця 1.

Систематичний конспект біоти і субстратна спеціалізація афілофороїдних грибів Станично-Луганського відділення Луганського природного заповідника

ВІДДІЛ BASIDIOMYCOTA Bold ex R.T. Moore	
ПІДВІДДІЛ AGARICOMYCOTINA R. Bauer et al.	
КЛАС AGARICOMYCETES Matheny, Hibbett et Binder	
ПОРЯДОК AGARICALES Clem.	
Родина Cyphellaceae Lotsy	
Під <i>Chondrostereum</i> Pouzar	
<i>Chondrostereum purpureum</i> (Pers. : Fr.) Pouzar	<i>Ptre, Salb, U</i>
Під <i>Granulobasidium</i> Jülich	
<i>Granulobasidium vellereum</i> (Ellis et Cragin) Jülich	<i>Qrob, Acam / U</i>
Родина Fistulinaceae Lotsy	
Під <i>Fistulina</i> Bull.	
<i>Fistulina hepatica</i> (Schaeff.) With.	<i>Qrob</i>
Родина Niaceae Jülich	
Під <i>Lachnella</i> Fr.	
<i>Lachnella alboviolascens</i> (Alb. et Schwein.) Fr.	неідентифікована листяна порода
Під <i>Maireina</i> W.B. Cooke	
<i>Maireina maxima</i> (Masse) W.B. Cooke	<i>Qrob</i>
Родина Pterulaceae Corner	
Під <i>Radulomyces</i> M.P. Christ.	
<i>Radulomyces confluens</i> (Fr. : Fr.) M.P. Christ.	<i>Acam, M, Ptre, Qrob, S</i>
<i>Radulomyces molaris</i> (Chaillet ex Fr. : Fr.) Christ.	<i>Qrob, M</i>
Родина Schizophyllaceae QuéL.	
Під <i>Schizophyllum</i> Fr.	
<i>Schizophyllum amplum</i> (Lév.) Nakasone	<i>Palb, Pnig, Ptre, (?) S</i>
<i>Schizophyllum commune</i> Fr.	<i>Bpen, Fexc, M, Pnig, Qrob, Tcor</i>
Родина Typhulaceae Jülich	
Під <i>Macrotyphula</i> R.H. Petersen	

<i>Macrotyphula fistulosa</i> var. <i>fistulosa</i> (Holmsk.) R.H. Petersen	<i>Aglu, Ptre</i>
<i>Macrotyphula juncea</i> (Alb. et Schwein.) Berthier	<i>Palb, Qrob</i>
Рід <i>Typhula</i> (Pers.) Fr.	
<i>Typhula erythropus</i> Fr.	<i>Aglu, Qrob, U</i>
<i>Typhula micans</i> (Pers.) Berthier	<i>Aglu</i>
<i>Typhula setipes</i> (Grev.) Berthier	<i>Aglu, Ptre, Qrob, Salb, U</i>
<i>Typhula sphaeroidea</i> Remsberg	<i>Hlup</i>
ПОРЯДОК ATHELIALES Jülich	
Родина Atheliaceae Jülich	
Рід <i>Athelia</i> Pers.	
<i>Athelia arachnoidea</i> (Berk.) Jülich	на корі <i>Ptre</i> та <i>Salb</i> ; на сланях лишайників на <i>Qrob</i> та <i>Tcor</i>
<i>Athelia epiphylla</i> Pers.	<i>Acam, Psyl, Pnig, Thelephora terresris</i>
<i>Athelia decipiens</i> (Höhn. et Litsch.) J. Erikss.	<i>Psyl</i>
Рід <i>Fibulomyces</i> Jülich	
<i>Fibulomyces fusoides</i> Jülich	<i>Acam, Qrob, (?) Tcor</i>
<i>Fibulomyces mutabilis</i> (Bres.) Jülich	<i>Psyl</i>
Рід <i>Piloderma</i> Jülich	
<i>Piloderma reticulatum</i> (Parmasto) Jülich	<i>Palb</i>
ПОРЯДОК AURICULARIALES J. Schröt emend Bandoni	
Родина Auriculariaceae Fr.	
Рід <i>Eichleriella</i> Bres.	
<i>Eichleriella deglubens</i> (Berk. et Broome) Lloyd	<i>Pnig, Acam / U</i>
Auriculariales incertae sedis	
Рід <i>Basidiodendron</i> Rick	
<i>Basidiodendron eyrei</i> (Wakef.) Luck-Allen	<i>Qrob</i>
ПОРЯДОК BOLETALES E.-J. Gilbert	
Родина Amylocorticiaceae Jülich	
Рід <i>Ceraceomyces</i> Jülich	
<i>Ceraceomyces serpens</i> (Tode) Ginns	<i>Psyl</i>
Родина Coniophoraceae Ulbr.	
Рід <i>Coniophora</i> DC.	
<i>Coniophora arida</i> (Fr.) P. Karst.	<i>Psyl</i>
<i>Coniophora puteana</i> (Schumach.: Fr.) P. Karst.	<i>Acam, Psyl, (?) Palb, Ptre, Qrob</i>
ПОРЯДОК CANTHARELLALES Gäum.	
Родина Botryobasidiaceae (Parmasto) Jülich	
Рід <i>Botryodasidium</i> Donk	
<i>Botryobasidium candicans</i> J. Erikss. у стадії	<i>Psyl, Phellinus sp. з деревини</i>

анаморфи <i>Haplotrichum capitatum</i> (Link) Link	<i>U</i>
<i>Botryobasidium conspersum</i> J. Erikss. у стадії анаморфи <i>Haplotrichum conspersum</i> (Link) Holubová-Jechová	(?) <i>Acam, Salb</i>
<i>Botryobasidium curtisii</i> Hallenb. у стадії анаморфи <i>Haplotrichum curtisii</i> (Berk.) Hol.-Jech.	<i>Palb</i>
<i>Botryobasidium robustius</i> Pouzar et Hol.-Jech. у стадії анаморфи <i>Haplotrichum rubiginosum</i> (Fr.) Hol.-Jech.	<i>Palb</i>
Родина Ceratobasidiaceae G.W. Martin	
Під Ceratobasidium D.P. Rogers	
<i>Ceratobasidium cornigerum</i> (Bourdot) D.P. Rogers	<i>Thelephora terresris</i>
Родина Hydnaceae Chevall.	
Під Sistotrema Fr.	
<i>Sistotrema brinkmannii</i> (Bres.) J. Erikss.	<i>Ata, (?) Aglu, Qrob, Tcor</i>
<i>Sistotrema porulosum</i> Hallenb.	<i>Aneg / U</i>
Родина Tulasnellaceae Juel	
Під Tulasnella J. Schröt.	
<i>Tulasnella tomaculum</i> P. Roberts	<i>Qrob</i>
<i>Tulasnella violea</i> (Quél.) Bourdot et Galzin	<i>Palb</i>
ПОРЯДОК CORTICIALES K.H. Larss.	
Родина Corticiaceae Herter	
Під Dendrothele Höhn. et Litsch.	
<i>Dendrothele acerina</i> (Pers.) P.A. Lemke	<i>Acam</i>
<i>Dendrothele alliacea</i> (Quél.) P.A. Lemke	<i>U</i>
Під Mutatoderma (Parmasto) C.E. Gómez	
<i>Mutatoderma mutatum</i> (Peck) C.E. Gómez	<i>M</i>
Під Vuilleminia Maire	
<i>Vuilleminia alni</i> Boidin, Lanquetin et Gilles	<i>Aglu</i>
<i>Vuilleminia comedens</i> (Nees : Fr.) Maire	<i>Qrob</i>
ПОРЯДОК GLOEOPHYLLALES Thorn.	
Родина Gloeophyllaceae Jülich	
Під Gloeophyllum (P. Karst.) P. Karst.	
<i>Gloeophyllum sepiarium</i> (Wulfen) P. Karst.	(?) <i>Pnig</i> , неідентифікована листяна порода
<i>Gloeophyllum trabeum</i> (Pers.) Murrill	(?) <i>Pnig</i>
ПОРЯДОК HYMENochaetales Oberw.	
Родина Hymenochaetaceae Imazeki et Toki	
Під Hymenochaete Lév.	
<i>Hymenochaete rubiginosa</i> (Dicks. : Fr.) Lév.	<i>Qrob</i>
Під Coltricia Gray	

<i>Coltricia perennis</i> (L.) Murrill	<i>Psyl</i> (опад)
Рід <i>Inonotus</i> P. Karst.	
<i>Inonotus hispidus</i> (Bull.) P. Karst.	<i>Fexc</i>
<i>Inonotus obliquus</i> (Ach. ex Pers.) Pilát	<i>Bpen</i>
<i>Inonotus radiatus</i> (Sowerby: Fr.) P. Karst.	<i>Tcor</i>
<i>Inonotus rheades</i> (Pers.) Bondartsev et Singer	<i>Pnig</i>
Рід <i>Phellinus</i> Quél.	
<i>Phellinus contiguus</i> (Pers.) Pat.	<i>Acam, M, Qrob, U</i>
<i>Phellinus ferruginosus</i> (Schrاد.) Pat.	<i>Aglu, C, M, Palb, Qrob, Tcor, (?) U</i>
<i>Phellinus igniarius</i> (L.) Quél.	<i>Sacu, Salb, S</i>
<i>Phellinus pomaceus</i> (Pers.) Maire	<i>(?) M, Pste</i>
<i>Phellinus populicola</i> Niemelä	<i>Ptre</i>
<i>Phellinus punctatus</i> (P. Karst.) Pilát	<i>Atat, M, Sacu</i>
<i>Phellinus robustus</i> (P. Karst.) Bourdot et Galzin	<i>Qrob</i>
Родина Schizoporaceae Jülich	
Рід <i>Basidioradulum</i> Nobles	
<i>Basidioradulum crustosum</i> (Pers.) Zmitr., Malysheva et Spirin	<i>Acam, Atat, Fexc, M, Psyl, Palb, Ptre, Qrob, Rcat, (?) S, U</i>
Рід <i>Hyphodontia</i> J. Erikss.	
<i>Hyphodontia erastii</i> Saaren. et Kotir.	<i>Paus</i>
<i>Hyphodontia</i> cf. <i>incrustedata</i> Kotir. et Saaren.	<i>Tang</i>
<i>Hyphodontia pallidula</i> (Bres.) J. Erikss.	<i>Psyl</i>
<i>Hyphodontia rimosissima</i> (Peck) Gilb.	<i>U</i>
<i>Hyphodontia quercina</i> (Pers.) J. Erikss.	<i>Salb</i>
<i>Hyphodontia sambuci</i> (Pers.: Fr.) J. Erikss.	<i>Alap, M, Palb, Pnig, Ptre, Qrob, Snig, U</i>
<i>Hyphodontia spathulata</i> (Schrاد.: Fr.) Parmasto	<i>Psyl</i>
Рід <i>Oxyporus</i> (Bourdot et Galzin) Donk	
<i>Oxyporus corticola</i> (Fr.) Parmasto	<i>(?) Acam, (?) Atat, Sacu</i>
<i>Oxyporus populinus</i> (Schumach.) Donk	<i>Ugla</i>
Рід <i>Schizopora</i> Velen.	
<i>Schizopora flavipora</i> (Cooke) Ryvar den	<i>Acam / M, Psyl</i>
<i>Schizopora paradoxa</i> (Schrاد. : Fr.) Donk	<i>Tcor</i>
Hymenochaetales incertae sedis	
Рід <i>Peniophorella</i> P. Karst.	
<i>Peniophorella pallida</i> (Bres.) K.H. Larss.	<i>Psyl, Pcom</i>
<i>Peniophorella praetermissa</i> (P. Karst.) K.H. Larss.	<i>(?) Acam, Aglu, Psyl,</i>
<i>Peniophorella pubera</i> (Fr.) P. Karst.	<i>(?) Fexc, Psyl, Qrob, Salb, S</i>
ПОРЯДОК POLYPORALES Gäum.	

Родина Fomitopsidaceae Jülich	
Рід <i>Antrodia</i> Wallr.	
<i>Antrodia albida</i> (Fr.) Donk	<i>Qrob</i>
<i>Antrodia gossypium</i> (Speg.) Ryvarden	<i>Psyl</i>
<i>Antrodia malicola</i> (Berk. et M.A. Curtis) Donk	<i>M, Palb, Ptre, Sacu</i>
<i>Antrodia pulvinascens</i> (Pilát) Niemelä	(?) <i>Ptre</i>
<i>Antrodia sinuosa</i> (Fr.) P. Karst.	<i>Psyl</i>
Рід <i>Dacryobolus</i> Fr.	
<i>Dacryobolus sudans</i> (Alb. et Schwein.) Fr.	<i>Psyl</i>
Рід <i>Daedalea</i> Pers.	
<i>Daedalea quercina</i> (L.) Fr.	<i>Qrob</i>
Рід <i>Laetiporus</i> Murrill	
<i>Laetiporus sulphureus</i> (Bull.) Murrill	<i>Bpen, Palb, Pnig, Pcom, Qrob, Salb, Sfra</i>
Рід <i>Phaeolus</i> (Pat.) Pat.	
<i>Phaeolus schweinitzii</i> (Fr.) Pat.	<i>Psyl</i>
Рід <i>Piptoporus</i> P. Karst.	
<i>Piptoporus betulinus</i> (Bull.) P. Karst.	<i>Bpen</i>
Рід <i>Postia</i> Fr.	
<i>Postia alni</i> Niemelä et Vampola	<i>Qrob</i>
<i>Postia leucomallella</i> (Murrill) Jülich	<i>Psyl</i>
Родина Ganodermataceae (Donk) Donk	
Рід <i>Ganoderma</i> P. Karst.	
<i>Ganoderma lucidum</i> (Curtis) P. Karst.	<i>Qrob, S</i>
Родина Meruliaceae Rea	
Рід <i>Bjerkandera</i> P. Karst.	
<i>Bjerkandera adusta</i> (Willd. : Fr.) P. Karst.	<i>Fexc, U</i>
Рід <i>Hyphoderma</i> Wallr.	
<i>Hyphoderma argillaceum</i> (Bres.) Donk	(?) <i>U</i>
<i>Hyphoderma setigerum</i> (Fr. : Fr.) Donk	<i>Psyl, Qrob</i>
Рід <i>Irpex</i> Fr.	
<i>Irpex lacteus</i> Fr.: Fr.	<i>Bpen, M, Pmah, Qrob, U</i>
Рід <i>Mycoacia</i> Donk	
<i>Mycoacia uda</i> (Fr.) Donk	<i>Salb</i>
Рід <i>Scopuloides</i> (Masse) Höhn. et Litsch.	
<i>Scopuloides hydroides</i> (Cooke et Masse) Hjortstam et Ryvarden	<i>Phellinus sp. з деревини U</i>
Рід <i>Steccherinum</i> Gray	
<i>Steccherinum fimbriatum</i> (Pers.: Fr.) J. Erikss.	<i>Acam, Fexc, Qrob</i>
<i>Steccherinum ochraceum</i> (Pers. in J.F. Gmel.: Fr.) Gray	<i>Acam, Aglu, M, Qrob, U</i>
<i>Steccherinum oreophilum</i> Lindsey et Gilb.	<i>Sacu</i>

Родина Phanerochaetaceae Jülich	
Рід Byssomerulius Parmasto	
<i>Byssomerulius corium</i> (Pers. : Fr.) Parmasto	<i>Acam, Aglu, Palb, U</i>
Рід Ceriporia Donk	
<i>Ceriporia purpurea</i> (Fr. : Fr.) Donk	<i>Psyl, Pcom / Qrob</i>
<i>Ceriporia viridans</i> (Berk. et Broome) Donk	<i>Qrob</i>
Рід Ceriporiopsis Domański	
<i>Ceriporiopsis resinascens</i> (Romell) Domański	<i>Palb</i>
Рід Phanerochaete P. Karst.	
<i>Phanerochaete velutina</i> (DC.) P. Karst.	<i>Acam</i>
Рід Phanerodontia Hjortstam et Ryvarden	
<i>Phanerodontia magnoliae</i> (Berk. et M.A. Curtis) Hjortstam et Ryvarden	<i>Qrob</i>
Рід Porostereum Pilát	
<i>Porostereum spadiceum</i> (Pers.: Fr.) Hjortstam et Ryvarden	<i>(?) Acam, Bpen, Qrob, U</i>
Родина Polyporaceae Fr. ex Corda	
Рід Aurantiporus Murrill	
<i>Aurantiporus fissilis</i> (Berk. et M.A. Curtis) H. Jahn ex Ryvarden	<i>Pnig, U</i>
Рід Cerrena Gray	
<i>Cerrena unicolor</i> (Bull. : Fr.) Murrill	<i>Acam, U</i>
Рід Coriolopsis Murrill	
<i>Coriolopsis gallica</i> (Fr.) Ryvarden	<i>Acam, P / Qrob</i>
Рід Dichomitus D.A. Reid.	
<i>Dichomitus squalens</i> (P. Karst.) D.A. Reid	<i>Psyl</i>
Рід Fomes (Fr.) Fr.	
<i>Fomes fomentarius</i> (L.) J. Kickx f. [Ми; Кондратюк и др., 1988]	<i>(?) Acam, Aneg, Bpen, Fexc, Pnig, Ptre, P, U</i>
Рід Hapalopilus P. Karst.	
<i>Hapalopilus nidulans</i> (Fr.) P. Karst.	<i>Ptre</i>
Рід Lenzites Fr.	
<i>Lenzites warnieri</i> Durieu et Mont.	<i>Palb, Ptre, Salb, (?) U</i>
Рід Polyporus Fr.	
<i>Polyporus alveolaris</i> (DC.) Bondartsev et Singer	<i>Acam, Aneg, M, U</i>
<i>Polyporus arcularius</i> (Batsch) Fr.	<i>(?) Acam</i>
<i>Polyporus squamosus</i> (Huds.) Fr.	<i>Aneg, Palb, U</i>
<i>Polyporus varius</i> (Pers.) Fr.	<i>U</i>
Рід Skeletocutis Kotl. et Pouzar	
<i>Skeletocutis carneogrisea</i> A. David	на <i>Trichaptum fuscoviolaceum</i> з деревини <i>Psyl</i>

<i>Skeletocutis nivea</i> (Jung.) Jean Keller	(?) <i>Acam</i>
Рід <i>Trametes</i> Fr.	
<i>Trametes hirsuta</i> (Wulfen : Fr.) Pilát	<i>M</i>
<i>Trametes ochracea</i> (Pers.) Gilb. et Ryvarden	<i>Bpen, Qrob</i>
<i>Trametes suaveolens</i> (L.) Fr.	<i>Sacu</i>
<i>Trametes trogii</i> Berk.	<i>Ptre, Salb</i>
Рід <i>Trametopsis</i> Tomšovský	
<i>Trametopsis cervina</i> (Schwein.) Tomšovský	(?) <i>P</i>
Рід <i>Trichaptum</i> Murrill	
<i>Trichaptum biforme</i> (Fr.) Ryvarden	<i>Bpen</i>
<i>Trichaptum fuscoviolaceum</i> (Ehrenb. : Fr.) Ryvarden	<i>Psyl</i>
Родина <i>Tubulicrinaceae</i> Jülich	
Рід <i>Tubulicrinis</i> Donk	
<i>Tubulicrinis calothrix</i> (Pat.) Donk	<i>Psyl</i>
ПОРЯДОК RUSSULALES Kreisel ex P.M. Kirk, P.F. Cannon et J.C. David	
Родина <i>Auriscalpiaceae</i> Maas Geest.	
Рід <i>Arthomyces</i> Jülich	
<i>Arthomyces pyxidatus</i> (Pers.) Jülich	<i>Ptre</i>
Рід <i>Auriscalpium</i> Gray	
<i>Auriscalpium vulgare</i> Gray	<i>Psyl</i> (опад)
Родина <i>Hericiaceae</i> Donk	
Рід <i>Laxitextum</i> Lentz	
<i>Laxitextum bicolor</i> (Pers.) Lentz	<i>Fexc / Qrob</i>
Родина <i>Peniophoraceae</i> Lotsy	
Рід <i>Peniophora</i> Cooke	
<i>Peniophora cinerea</i> (Pers. : Fr.)	<i>Acam, Qrob, Tcor</i>
<i>Peniophora erikssonii</i> Boidin	<i>Aglu</i>
<i>Peniophora lilacea</i> Bourdot et Galzin	<i>Acam, Aglu, Qrob, U</i>
<i>Peniophora limitata</i> (Chaillet ex Fr. : Fr.) Cooke	<i>Fexc, Tcor</i>
<i>Peniophora lycii</i> (Pers.) Höhn. et Litsch.	<i>Acam, Fexc, M, Salb, (?) Snig, U</i>
<i>Peniophora quercina</i> (Pers. : Fr.) Cooke	<i>Qrob</i>
<i>Peniophora rufomarginata</i> (Pers.) Litsch.	<i>Tcor</i>
<i>Peniophora violaceolivida</i> (Sommerf.) Massee	<i>Aglu, C, Palb, U</i>
Родина <i>Stephanosporaceae</i> Oberw. et E. Horak	
Рід <i>Cristinia</i> Parmasto	
<i>Cristinia rhenana</i> Grosse-Brauckm.	<i>Acam, Qrob, Tcor</i>
Родина <i>Stereaceae</i> Pilát	
Рід <i>Stereum</i> Hill ex Pers.	
<i>Stereum hirsutum</i> (Willd.) Pers.	<i>Acam, Atat, Aglu, Ptre, Qrob</i>

<i>Stereum subtomentosum</i> Pouzar	
ПОРЯДОК THELEPHORALES Corner ex Oberw.	
Родина Thelephoraceae Chevall.	
Рід Thelephora Ehrh. ex Willd.	
<i>Thelephora palmata</i> (Scop.) Fr.	<i>Psyl</i> (опад)
<i>Thelephora terrestris</i> Ehrh	<i>Psyl</i> (опад)
Рід Tomentella Pers. ex Pat.	
<i>Tomentella badia</i> (Link) Stalpers	(?) <i>Fexc</i>
<i>Tomentella stuposa</i> (Link) Stalpers	(?) <i>Fexc</i>
Рід Tomentellopsis Hjortstam	
<i>Tomentellopsis</i> cf. <i>bresadolana</i> (Sacc. et Trotter) Jülich et Stalpers	(?) <i>Fexc</i> , <i>Palb</i> , (?) <i>Ptre</i> / <i>U</i>
<i>Tomentellopsis</i> sp.	(?) <i>Fexc</i>
ПОРЯДОК TRECHISPORALES K.H. Larss.	
Родина Hydnodontaceae Jülich	
Рід Sistotremastrum J. Erikss.	
<i>Sistotremastrum niveocreum</i> (Höhn. et Litsch.) J. Erikss.	<i>M</i>
Рід Subulicystidium Parmasto	
<i>Subulicystidium longisporum</i> (Pat.) Parmasto	(?) <i>Acam</i> , <i>Palb</i> , <i>Qrob</i>
Рід Trechispora P. Karst.	
<i>Trechispora cohaerens</i> (Schwein.) Jülich et Stalpers	<i>Fexc</i> , <i>Ptre</i> , <i>Qrob</i> , (?) <i>U</i> , на <i>Fomes fomentarius</i> з деревини <i>Ptre</i>
<i>Trechispora farinacea</i> (Pers.) Liberta	<i>Psyl</i>
<i>Trechispora nivea</i> (Pers.) K.H. Larss.	неідентифікована листяна порода
<i>Trechispora</i> cf. <i>stevensonii</i> (Berk. et Broome) K.H. Larss.	<i>Fexc</i>

Примітка: *Acam* – *Acer campestre*, *Aneg* – *Acer negundo*, *Atat* – *Acer tataricum*, *Aglu* – *Alnus glutinosa*, *Alap* – *Arctium lappa*, *Bpen* – *Betula pendula*, *C* – *Crataegus* sp., *Fexc* – *Fraxinus excelsior*, *Hlup* – *Humulus lupulus*, *M* – *Malus* sp., *Pmah* – *Padellus mahaleb*, *Paus* – *Phragmites australis*, *Psyl* – *Pinus sylvestris*, *Palb* – *Populus alba*, *Pnig* – *Populus nigra*, *Ptre* – *Populus tremula*, *P* – *Populus* sp., *Pcom* – *Pyrus communis*, *Qrob* – *Quercus robur*, *Rcat* – *Rhamnus cathartica*, *Sacu* – *Salix acutifolia*, *Salb* – *Salix alba*, *Sfra* – *Salix fragilis*, *S* – *Salix* sp., *Snig* – *Sambucus nigra*, *Tcor* – *Tilia cordata*, *Tang* – *Typha angustifolia*, *Ugla* – *Ulmus glabra*, *U* – *Ulmus* sp.

Позначку «(?)» використано за наявності сумніву щодо видової або родової

приналежності рослини, із якою асоційований гриб, «/» – у випадках, коли точно ідентифікувати рослину не вдалося, але коло можливих варіантів обмежується двома таксонами.

Особливістю дослідженої біоти АГ є абсолютне домінування представників кортиціоїдної екоморфи на тлі незначної представленості трутових грибів. Вірогідно, що в умовах мало сприятливого режиму зволоження, що притаманний території СЛВ, змогу розвиватися отримують, головним чином, види із простими, «економно» влаштованими базидіомами, тобто кортиціоїдні гриби. Формування їх плодових тіл потребує меншої кількості ресурсів, і до того ж, часто може відбуватися на нижній частині повалених стовбурів та опалих гілок, тобто у відносно ізольованих від випаровування вологи частинах субстрату. Що ж до видів з пороїдним гіменофором, особливо із сидячими та/або багаторічними базидіомами, то їх різноманіття у СЛВ є незначним, а крім того, має специфічні риси. Так, на території СЛВ нами не було виявлено взагалі або виявлялися дуже рідко ті види трутовиків, що є звичайними у лісах лісостепової зони, розташованих північніше. Також у СЛВ нами зареєстровано низку теплолюбних видів, зокрема *Coriolopsis gallica*, *Lenzites warnieri*, *Skeletocutis carneogrisea* та *Trametopsis cervina*, що певною мірою уподібнює мікобіоту СЛВ з південноєвропейськими мікобіотами.

Загалом, види АГ було виявлено нами на субстратах, що походять з 26 видів судинних рослин. Найширшим виявився субстратний спектр для *Basidioradulum crustosum* (10 видів рослин), *Hyphodontia sambuci* (8), *Fomes fomentarius* та *Laetiporus sulphureus* (по 7), *Phellinus ferruginosus* та *Schizophyllum commune* (по 6), *Coniophora puteana*, *Irpex lacteus*, *Peniophora lycii*, *Radulomyces confluens*, *Steccherinum ochraceum* та *Typhula setipes* (по 5). Очевидно, саме через відсутність вузької субстратної спеціалізації ці види виявилися найчисленнішими у дослідженій біоті.

Більшість знахідок АГ у Станично-Луганському відділенні було зроблено на деревині, що цілком узгоджується із даними літератури про субстратні уподобання АГ (Акулов та ін., 2003; Yurchenko, 2006; Küffer et al., 2008). Лише на опалому листі деревних рослин виявлено представників роду *Typhula*, а на відмерлих трав'янистих рослинах – *Typhula* spp. та *Hyphodontia* spp. На опалих шишках *Pinus sylvestris*, окрім звичайного для цього субстрату *Auriscalpium vulgare*, було виявлено *Fibulomyces mutabilis*. Варто також відзначити численні знахідки виду *Dichomitus squalens* на типовому субстраті – стовбурах та пнях *Pinus sylvestris*, але у специфічному місцезнаходженні. Масовий розвиток цього виду відбувався на місці лісової пожежі трирічної давнини серед соснових насаджень.

Крім того, ми мали змогу спостерігати кілька доволі нетипових комбінацій «гриб-субстрат». Так, ми спостерігали розвиток *Hyphodontia sambuci* на стеблі відмерлого *Arctium lappa*. За даними літератури, знахідки цього ксилотрофного виду на трав'янистих рослинах є вкрай рідкісними (Kotiranta, Saarenoksa, 2000; Farr, Rossman, 2011). Спеціалізований до розвитку на ясеневих гілках вид *Peniophora limitata* нами було виявлено на *Tilia cordata*. До цього часу можливість розвитку *P. limitata* на липі залишалася об'єктом дискусії та потребувала підтвердження (Yurchenko, 2010).

Серед виявлених нами видів АГ кілька має мікофільні та ліхенофільні властивості. Так, вид *Athelia arachnoidea* розвивався переважно на сланях лишайників, *Athelia epiphylla* та *Ceratobasidium cornigerum* колонізували базидіоми *Thelephora terrestris*, *Trechispora cohaerens* виявлено на мертвій базидіомі *Fomes fomentarius*, а *Botryobasidium candicans* (у стадії анаморфи *Naplotrichum capitatum*) та *Scopuloides hydroides* – на *Phellinus* sp.

На особливу увагу заслуговує також мікофільний трутовик *Skeletocutis carneogrisea* – високоспеціалізований облігатний паразит, що розвивається на іншому трутовику – *Trichaptum fuscoviolaceum*. В Україні цей вид мікофіла дотепер не було зареєстровано.

Література

Андріанова Т.В., Гайова В.П., Гелюта В.П. та ін. (2006): Гриби України. - <http://www.cybertruffle.org.uk/ukrafung/ukr> [веб-сайт, версія 1.00].

Биоразнообразие Луганского природного заповедника: растения, лишайники, грибы и грибоподобные организмы / Составители: Сова Т.В., Русина Н.В. Гузь Г.В., Боровик Л.П., Глотова-Шиян А.В. Национальная академия наук Украины. Луганский природный заповедник. Луганск, 2009. 1-200.

Гелюта В.П. (1989): Флора грибов Украины. Мучнисторосые грибы. К: Наук. думка. 1-256.

Геоботанічне районування Української РСР / Ред. Барбарич А.І. К.: Наук. думка, 1977. 1-304.

Дудка І.О., Гелюта В.П., Андріанова Т.В. та ін. (2009а): Гриби заповідників та національних природних парків лівобережної України. К.: Арістей. 1: 1-305.

Дудка І.О., Гелюта В.П., Андріанова Т.В. та ін. (2009б): Гриби заповідників та національних природних парків лівобережної України. К.: Арістей. 2: 1-428.

Змитрович И.В., Юрченко Е.О., Усиченко А.С. и др. (2008): Афиллофороидные и гетеробазидиальные грибы. - IX Рабочее совещание комиссии по изучению макромицетов (Вёшенская, 4-10 октября 2006 г.): аннотированные списки видов грибов и миксомицетов: сборник статей. Ростов-на-Дону. 38-51.

Кондратюк Е.Н., Бурда Р.И., Чуприна Т.Т., Хомяков М.Т. (1988): Луганский государственный заповедник. Растительный мир. К.: Наук. думка. 1-188.

Летопись природы Луганского природного заповедника НАН Украины за 2009 год. Книга 39. Станично-Луганское, 2010. 1-400.

Малышева В.Ф., Малышева Е.Ф. (2008): Высшие базидиомицеты лесных и луговых сообществ Жигулей. М.; СПб.: КМК. 1-242.

Остапко В.М., Бойко А.В., Мосякин С.Л. (2010): Сосудистые растения юго-востока Украины. Донецк: Ноулидж. 1-247.

Придюк М.П. (2005): Базидіальні макроміцети Луганського природного заповідника. - Біорізноманітність Луганського природного заповідника НАН України: Зб. наук. праць Луганськ. нац. аграр. ун-ту. Сер. біол. науки. Луганськ: Елтон-2. 56 (79): 69-92.

Природно-заповідний фонд Луганської області: довідник / О.А. Арапов, Т.В. Сова, В.Б. Фєренц, О.Ю. Іванченко. 2-е вид., доповн. і перероб. Луганськ: ВАТ «ЛЮД», 2008. 1-168.

Физико-географическое районирование Украинской ССР / Под ред. проф. В.П. Попова, проф. А.М. Маринича, доц. А.И. Ланько. К.: Изд-во Киевского университета, 1968. 1-683.

Ainsworth & Bisby's Dictionary of the Fungi. Tenth edition / Eds. Kirk P.M., Cannon P.F., Minter D.W., Stalpers J.A. Wallingford: CAB International, 2008. 1-771.

Akulov A.Yu., Usichenko A.S., Leontyev D.V. et al. (2003): Annotated checklist of aphyllorphoroid fungi of Ukraine. - Mycena. 2 (2): 1-73.

Farr D.F., Rossman A.Y. Fungal Databases, Systematic Mycology and Microbiology Laboratory, ARS, USDA. - Retrieved February 6, 2011. - <http://nt.ars-grin.gov/fungaldatabases/>

Gibertoni T.B., Santos P.J.P., Cavalcanti M.A.Q. (2007): Ecological aspects of Aphyllorphorales in the Atlantic Rain Forest in Northeast Brazil. - Fungal Diversity. 25: 49-67.

Hjortstam K., Larsson K.-H., Ryvarden L. (1987): The Corticiaceae of North Europe. Introduction and keys. Oslo: Fungiflora. 1: 1-59.

Index Fungorum. - Запит від 21 січня 2011 р. - <http://www.indexfungorum.org/Names/Names.asp>

Kotiranta H., Saarenoksa R. (2000): Three new species of *Hyphodontia* (Corticiaceae). - Ann. Bot. Fennici. 37: 255-278.

Küffer N., Gillet F., Senn-Irlet B. et al. (2008): Ecological determinants of fungal diversity on dead wood in European forests. - *Fungal Diversity*. 30: 83-95.

Nordic Macromycetes. Heterobasidioid, aphyllorphoroid and gastromycetoid Basidiomycetes / Eds. Hansen L., Knudsen H. Copenhagen: Nordsvamp, 1997. 3: 1-445.

Ryvarden L., Gilbertson R.L. (1993): European Polypores. *Abortiporus-Lindtneria*. Oslo: Fungiflora. 1: 1-387.

Safonov M.A. (2006): Wood-inhabiting aphyllorphoroid fungi of the Southern Preurals (Russia). - *Mycena*. 6: 57-66.

Stalpers J.A. (1978): Identification of wood-inhabiting Aphyllorphorales in pure culture. Baarn: Centraalbureau voor Schimmelcultures. 1-248.

Yurchenko E.O. (2006): Natural substrata for corticioid fungi. - *Acta Mycol*. 42 (1): 113-124.

Yurchenko E.O. (2010): The genus *Peniophora* (Basidiomycota) of Eastern Europe: morphology, taxonomy, ecology, distribution. Minsk: Belorusskaya nauka. 1-338.